

MARCIN KUCZOK

METAFORYCZNA KONCEPTUALIZACJA NATURY ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO W WYPOWIEDZIACH UCZESTNIKÓW REKOLEKCJI OAZOWYCH DLA DOROSŁYCH

UWAGI WSTĘPNE

Obecne w naszej kulturze i języku pojęcia ze sfery życia religijnego – takie jak BÓG, ŁASKA, GRZECH, ZBAWIENIE¹ – wymykają się bezpośredniemu doświadczeniu empirycznemu, a ich konceptualizacja i w konsekwencji opis wymagają bardziej złożonych procesów poznawczych i językowych. W ujęciu semantyki kognitywnej mechanizmem, który wychodzi naprzeciw takim potrzebom, jest metafora pojęciowa. Celem niniejszego artykułu jest dokonanie analizy jakościowej metafor związanych z konceptualizacją natury życia chrześcijańskiego w wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych.

Ruch Światło-Życie, popularnie nazywany ruchem oazowym, to katolicki ruch odnowy Kościoła, który narodził się z inicjatywy ks. Franciszka Blachnickiego (1921-1987), wykładowcy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i równocześnie gorliwego duszpasterza, w drugiej połowie XX wieku. Celem ruchu było wdrażanie reform Kościoła, zapoczątkowanych po Soborze Watykańskim II (1962-1965), poprzez formację dojrzałych chrześcijan, zarówno duchownych, jak i świeckich, świadomie angażujących się w działalność kościelną (Blachnicki 76-82). Obecnie ruch gromadzi dzieci, młodzież oraz ludzi dorosłych w różnym wieku oraz stanie cywilnym, ludzi świeckich, duchownych oraz osoby konsekrowane. Przyświecają im ideały stawania się „nowym człowiekiem” (zob. Ef 4,22-24), który świadomie służy Kościołowi zarówno lokalnemu, jak i powszech-

---

Dr MARCIN KUCZOK – Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Humanistyczny, Instytut Językoznawstwa; adres do korespondencji: ul. Grota-Roweckiego 5, 41-205 Sosnowiec; e-mail: marcin.kuczok@us.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6921-1995>.

¹ W tekście niniejszego artykułu w celu wyróżnienia omawianych pojęć, nazw schematów wyobraźniowych oraz rzutowań metaforycznych do ich zapisu zastosowano kapitaliki.

nemu. Dorośli świeccy, uczestniczący w letnich rekolekcjach oazowych, to zatem osoby wierzące, posiadające nie tylko pewną wiedzę na temat wiary chrześcijańskiej, ale także osobiste i nierzadko wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu życia chrześcijańskiego na co dzień.

Zgodnie z założonym celem artykułu w jego pierwszej części zostaną przedstawione cechy konceptualizacji pojęć sfery religijnej, a w kolejnej – specyfika natury życia chrześcijańskiego z punktu widzenia teologii oraz języka. Następnie, po wyjaśnieniu metodologii przeprowadzonego badania ankietowego, zostaną omówione metafory natury życia chrześcijańskiego, zidentyfikowane w wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych.

KONCEPTUALIZACJA POJĘĆ SFERY RELIGIJNEJ

W paradygmacie językoznawstwa kognitywnego konceptualizacja oznacza „proces tworzenia znaczenia z udziałem języka” (Evans 54). Ronald W. Langacker, jeden z czołowych teoretyków kognitywizmu, definiuje konceptualizację jako zjawisko obejmujące zarówno nowe, jak też już utrwalone pojęcia, opierające się na doświadczeniach zmysłowych, ruchowych i emocjonalnych, z uwzględnieniem kontekstu społecznego, fizycznego i językowego, w którym owo tworzenie znaczenia się dokonuje (2).

Ważny element procesu konceptualizacji stanowi zasada opisywana przez kognitywną filozofię wcielonego realizmu (ang. *embodied realism*), wedle której ludzki system pojęciowy wyrasta z doświadczeń czuciowo-ruchowych, odzwierciedlonych w tak zwanych przedpojęciowych schematach wyobraźniowych, takich jak na przykład: PRZEDMIOT, RÓWNOWAGA, POJEMNIK, ŹRÓDŁO–ŚCIEŻKA–CEL, czy też w opozycjach PRAWA–LEWA, GÓRA–DÓŁ lub PRZÓD–TYŁ (Johnson 126; Lakoff i Johnson, *Philosophy in the Flesh* 562-567). Owe schematy są wykorzystywane przez ludzki umysł do zrozumienia pojęć abstrakcyjnych. Dzieje się tak, ponieważ na schematach wyobraźniowych opiera się mechanizm metafory pojęciowej, która jest rzutowaniem pomiędzy dwiema domenami pojęciowymi – domeną źródłową, z której pochodzi rzutowanie, oraz domeną docelową, na którą przenoszone są rzutowane elementy pojęciowe (Barcelona 1-28).

Zgodnie z najnowszymi propozycjami, przedstawianymi przez językoznawców, użycie metafory w dyskursie zależy także od różnych czynników kontekstowych, do których, według Zoltána Kövecsesa („Conceptual Metaphor Theory” 29-30; *Extended Conceptual Metaphor Theory* 93-116), oprócz doświadczeń sensoryczno-motorycznych, należy kontekst sytuacyjny, obejmujący oto-

czenie fizyczne użytkowników języka oraz ich doświadczenia kulturowe, kontekst dyskursu czy też tekstu, w którym pojawia się metafora, oraz kontekst pojęciowo-poznawczy, w którym mieszczą się posiadana wiedza, zainteresowania oraz obawy mówiącego. Wszystkie te czynniki – razem, w różnych kombinacjach lub w pojedynkę – mogą torować drogę dla metafory, czyli uruchamiać lub kształtować jej użycie w dyskursie. Takie spojrzenie na metaforę pojęciową stanowi daleko idące rozwinięcie pierwotnych propozycji teoretycznych językoznawstwa kognitywnego, według których metafora zasadza się przede wszystkim na opisanych powyżej przedpojęciowych schematach wyobrażeniowych, zakorzenionych w naszych doświadczeniach czuciowo-ruchowych. Oprócz nich w pracach kognitywistów pojawiały się także odniesienia do doświadczenia kulturowego, które często przekłada się na różne metaforyczne skrypty lub scenariusze, np. podróży, handlu czy wojny (Lakoff i Johnson, *Metafory w naszym życiu* 144-145). Niemniej jednak szersze spojrzenie na rolę kontekstu konkretnego dyskursu oraz kontekstu pojęciowo-poznawczego w procesie metaforyzacji zwykle nie było brane pod uwagę w tego typu opracowaniach.

W warstwie wyrażen językowych metafory można identyfikować tak w pełnych zdaniach i kilkuwyrazowych zwrotach, jak i w dłuższych fragmentach tekstu lub nawet w całych wypowiedziach bądź tekstach. Na przykład zdanie *Twoje twierdzenia nie dają się obronić* ilustruje metaforę pojęciową ARGUMENTOWANIE TO WOJNA, a za zdaniem *Ta przebita opona kosztowała mnie godzinę* kryje się metafora CZAS TO PIENIĄDZ (Lakoff i Johnson, *Metafory w naszym życiu* 26-30).

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że proces konceptualizacji, obejmujący metaforyzację, dokonuje się w umyśle ludzkim nieświadomie i ma charakter automatyczny – nie należy go mylić z celowym stosowaniem obrazów czy metafor jako figur stylistycznych, pełniących w dyskursie funkcje ornamentalne lub perswazyjne (Lakoff 245).

Co istotne, zdaniem językoznawców metaforyczność jest jedną z ważnych cech języka religijnego. Dorota Zdunkiewicz-Jedynak (43-44) zwraca uwagę na fakt, że metafora w dyskursie religijnym nie jest tylko środkiem retorycznym, ale przede wszystkim funkcjonuje jako mechanizm poznawczy. Z kolei Aleksander Wilkoń (271-272) wymienia metaforyczny, alegoryczny i paraboliczny obraz świata jako jedną z cech konstytutywnych języka religijnego, odróżniając go od języka świeckiego, potocznego. Warto zwrócić uwagę na fakt, podkreślany przez Józefa Herbuta (18), że większość zdań w dyskursie teologicznym można interpretować jedynie symbolicznie i metaforycznie, bo przykładowo Bóg nie jest ani Skałą, ani Pasterzem, ani Królem w sensie dosłownym. Dzieje się tak, ponieważ istnienia Boga nie da się zweryfikować ani zademonstrować empirycznie

i racjonalnie, a co za tym idzie – nie ma możliwości mówienia o Nim w sposób całkowicie neutralny i obiektywny. Z drugiej strony jednak należy pamiętać, że niewidzialna rzeczywistość duchowa nigdy nie może zostać opisana precyzyjnie za pomocą słów, nawet metaforycznie – w dyskursie religijnym ludzki język zawsze jedynie nieco przybliży się do nieosiągalnej prawdy (Skrobak 78).

Nietrudno zauważyć, że tak zarysowana perspektywa oceny języka religijnego stanowi punkt zbieżny z założeniami językoznawstwa kognitywnego, w świetle którego metafora jest narzędziem poznania rzeczywistości abstrakcyjnej, niedostępnej bezpośrednio ludzkiemu poznaniu. Jest to możliwe dzięki odwołaniu się metafory do znanych doświadczeń z życia codziennego, zarówno cielesnych – czuciowych i ruchowych, jak i kulturowych, takich jak na przykład sądownictwo, handel, podróżowanie czy życie rodzinne. Także George Lakoff i Mark Johnson (*Metafory w naszym życiu* 63) postrzegają język religijny jako metaforyczny w swojej naturze – to metafory pojęciowe, ich zdaniem, tworzą system pojęciowy kultur i religii. Nie inaczej oceniają rolę metafor w języku religijnym autorzy najnowszych opracowań na ten temat – na przykład Peter Richardson, Charles M. Mueller oraz Stephen Pihlaja (35-41) wykazują, że metafora w dyskursie religijnym pozwala człowiekowi przybliżyć się do tajemnicy i umożliwia zrozumienie ostatecznego celu życia, a także kształtuje poczucie przynależności do konkretnej wspólnoty wiary.

NATURA ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO W UJĘCIU TEOLOGICZNO-JĘZYKOWYM

Zdaniem teologów życie chrześcijańskie ma charakter transcendentalny, to znaczy, że wykracza ono poza doświadczenie zmysłowe, naturalne, poza świat widzialny. Chrześcijaństwo w takim ujęciu to jakby skok ludzkości ku wieczności, a chrześcijanin bywa opisywany jako ktoś, kto żyje na tym świecie, ale równocześnie jakby nie jest z tego świata (Liégé 119). Jak czytamy na kartach Pisma Świętego, chrześcijanin winien stać się nowym stworzeniem (2 Kor 5,17): „Jeżeli więc ktoś pozostaje w Chrystusie, jest nowym stworzeniem. To, co dawne, minęło, a oto stało się nowe” lub nowym człowiekiem (Ef 4, 22-24): „co się tyczy poprzedniego sposobu życia – trzeba porzucić dawnego człowieka, który ulega zepsuciu na skutek zwodniczych żądź, odnawiać się duchem w waszym myśleniu i przyoblec człowieka nowego, stworzonego według Boga, w sprawiedliwości i prawdziwej świętości”.

W nauczaniu na temat natury życia chrześcijańskiego, zawartym w *Katechizmie Kościoła katolickiego* (1994), można wyróżnić trzy podstawowe wymiary, jakie takie życie obejmuje: wymiar egzystencjalny, wymiar mistyczny oraz

wymiar etyczny (Kuczok, *The Conceptualisation of the Christian Life* 95). Wymiar egzystencjalny życia chrześcijańskiego może być rozumiany jako określenie kształtu bycia chrześcijaninem. Mowa zatem o tym, że chodzi o bycie dzieckiem Boga (zob. J 1,12) czy też o podążanie za Chrystusem (zob. J 13,12-16). Wymiar mistyczny z kolei dotyczy relacji między człowiekiem a Bogiem. Inspirując się tekstami biblijnymi, *Katechizm* używa do opisu tego wymiaru życia chrześcijańskiego takich określeń, jak uczestnictwo w Boskiej naturze (zob. 2 P 1,4), zjednoczenie z Chrystusem (zob. J 15,5), życie w Chrystusie lub w Duchu Świętym (zob. Ga 5,25), bycie świątynią Ducha Świętego (zob. 1 Kor 6,19), przynależność do Ciała Chrystusa (zob. Rz 6,5), naśladowanie Boga (zob. Ef 5,1) lub życie przed obliczem Boga (zob. Mt 6,6). Natomiast wymiar etyczny życia chrześcijańskiego może być rozumiany jako realizacja pewnych powinności moralnych, wynikających z faktu bycia chrześcijaninem. W *Katechizmie* mowa o dążeniu do doskonałości (zob. Mt 5,48), życiu w sposób godny Ewangelii Chrystusowej (zob. Flp 1,27), a także o powołaniu do świętości (zob. 1 Kor 1,2).

Biorąc zatem pod uwagę kwestię języka, pojęcie ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE to pojęcie nieostre – nie istnieją jego wyraźne granice i jednoznaczne definicje. Zresztą nie inaczej ma się sprawa z pojęciem ŻYCIE jako takim – ludzie konceptualizują życie na różne sposoby, nieraz uzależniając rozumienie tego pojęcia od doświadczeń kulturowych i historycznych swojej wspólnoty językowej. Jak pokazują prowadzone w tym obszarze badania, na przykład dla ceniących pogoń za karierą i zyskiem Amerykanów życie może być przede wszystkim DROGOCENNYM PRZEDMIOTEM, dla doświadczanych wojnami Węgrów – WALKĄ, a dla skłonnych do emigracji Polaków – PODRÓŻĄ (Kövecses, *Metaphor in Culture* 84; Kuczok, „Precious Possession” 164). Jeśli chodzi o badania nad pojęciem ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE, można tutaj wymienić analizę zjawiska konceptualizacji tego pojęcia w angielskojęzycznym zbiorze kazań kardynała Johna Henry’ego Newmana (1801-1890), zatytułowanym *Parochial and Plain Sermons* (Kazania parafialne), która pozwoliła zidentyfikować takie domeny źródłowe metafor życia chrześcijańskiego, jak PODRÓŻ, WOJNA, WYŚCIG, RODZINA, DAR, SZKOŁA, PRACA, ROZPRAWA SĄDOWA, TRANSAKCYJA HANDLOWA, SŁUŻBA, OWCZARNIA, BYCIE ROŚLINĄ, czy też BYCIE MIESZKANIEM BOGA (Kuczok, *The Conceptualisation of the Christian Life* 118). Ze względu na silne powiązania tych domen źródłowych z językiem Biblii oraz szeroko rozumianym dyskursem religijnym, obejmującym, między innymi, różnego rodzaju opracowania teologiczne, kazania, rozważania, modlitwy, teksty liturgiczne, znane także polskim chrześcijanom, można spodziewać się, że część z wymienionych przed chwilą domen źródłowych może znaleźć się w badanych wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych.

Ważną rolę w konceptualizacji natury życia chrześcijańskiego przez oazowiczów może odgrywać także specyficzny kontekst pojęciowo-poznawczy, związany z treściami, wokół których koncentruje się program formacyjny Ruchu Światło-Życie. Streszczeniem tych przewodnich ideałów są tak zwane „Drogowskazy Nowego Człowieka”, które w 10 punktach podają program życia chrześcijańskiego dla osób zaangażowanych w ruch oazowy (www.oaza.pl/drogowskazy-nowego-czlowieka/):

1. JEZUS CHRYSZTUS jest moim Światłem i Życiem oraz jedyną Drogą do Ojca; Przyjąłem Go jako mojego Pana i Zbawiciela; oddałem Mu swoje życie, aby nim kierował.
2. NIEPOKALANA jest dla mnie najdoskonalszym wzorem Nowego Człowieka oddanego całkowicie w Duchu Świętym Chrystusowi, Jego słowu i dziełu; dlatego oddaję się Jej, rozważam z Nią w Różańcu tajemnice zbawienia i naśladowuję Ją.
3. DUCH ŚWIĘTY namaścił Jezusa; dzięki Chrystusowi i ja otrzymałem Ducha Świętego, który sprawił, że narodziłem się na nowo do życia dziecka Bożego skierowanego w miłości i posłuszeństwie ku Ojcu; dlatego chcę prowadzić życie w Duchu, poddając się Jego tchnieniu i mocy.
4. KOŚCIÓŁ – wspólnota pielgrzymujących ludu Bożego, zjednoczona z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym jest jedynym środowiskiem życia, w którym może rozwijać się Nowy Człowiek; chcę wzrastać coraz głębiej w tę braterską wspólnotę poprzez żywą komórkę małej grupy w ramach Kościoła lokalnego, który jest znakiem i urzeczywistnieniem Kościoła powszechnego.
5. SŁOWO BOŻE stanie się dla mnie światłem życia, jeżeli będę podejmował stały wysiłek zachowania go, pójścia za nim i czynienia go słowem życia; chcę karmić się nim jak najczęściej szczególnie poprzez osobiste i wspólne z braćmi studiowanie Pisma świętego.
6. MODLITWA jest oddechem Nowego Życia, wielkim przywilejem i radością Nowego Człowieka, źródłem mocy i dziełem Ducha Świętego w nas; dlatego chcę być wierny praktyce codziennego namiotu spotkania.
7. LITURGIA, szczególnie eucharystyczna, jest uprzywilejowanym miejscem spotkania z Chrystusem w Duchu Świętym, znakiem objawiającym i urzeczywistniającym tajemnicę Kościoła – wspólnoty oraz źródłem i szczytem jego życia; dlatego chcę zawsze jak najpełniej w niej uczestniczyć, a moim zaszczytem i radością jest służba w zgromadzeniu liturgicznym według zaleceń soborowej odnowy liturgii.
8. ŚWIADECTWO słowa i życia jest nakazem Pana, który chce, aby światłość nasza świeciła przed ludźmi i dlatego obiecał nam moc Ducha Świętego, abyśmy mogli stać się jego świadkami; ufając tej mocy i modląc się o nią chcę przy każdej okazji wyznawać Chrystusa, mojego Pana i Zbawiciela.
9. NOWA KULTURA polega na uwolnieniu człowieka od wszystkiego, co poniża jego godność, oraz na rozwijaniu wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia; jest ona dziś bardzo potrzebną formą świadectwa i ewangelizacji; moim świadectwem w tej dziedzinie będzie więc ofiara całkowitej abstynencji

od alkoholu, tytoniu i wszelkich narkotyków oraz szerzenie kultury czystości i skromności jako wyrazu szacunku dla osoby.

10. AGAPE, czyli piękna miłość, którą Duch Święty rozlewa w sercach naszych, dzięki której osoba może odnaleźć się w pełni przez bezinteresowny dar z siebie (KDK 24) dla Boga i bliźnich, jest najwyższą formą świadectwa i urzeczywistniania się osoby; dlatego poprzez stałą metanoję, przekreślanie swego egoizmu, naśladowanie Chrystusowego krzyża, chcę wdrażać się w postawę bezinteresownej służby – diakonii, służąc na wzór Syna Człowieczego wspólnocie Kościoła oraz wszystkim braciom, zwłaszcza najmniejszym i uciśnionym.

Przedstawione powyżej „Drogowskazy” są zbiorem wartości i priorytetów, którymi kierują się uczestnicy ruchu oazowego zarówno w swoim życiu osobistym, jak i w działalności apostołskiej w Kościele. Funkcjonują one jako swego rodzaju fundament duchowości i wytyczne dla prowadzenia życia chrześcijańskiego. Zgodnie z przedstawioną powyżej teorią na temat torowania metafory w dyskursie zawarte w tym zestawieniu „Drogowskazów” treści mogą stanowić ważny kontekst pojęciowo-poznawczy, który w znaczący sposób wpływa na konceptualizację natury pojęcia ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE przez dorosłych oazowiczów.

METODOLOGIA BADANIA

Badanie ankietowe przeprowadzono podczas letnich rekolekcji oazowych dla dorosłych, zorganizowanych przez Oazę Dorosłych Ruchu Światło-Życie Archidiecezji Katowickiej. Uczestnikami rekolekcji były osoby świeckie powyżej 18 roku życia, zarówno stanu wolnego, jak i żyjące w związkach małżeńskich, realizujące program formacji chrześcijańskiej poprzez zaangażowanie w parafialnych grupach oazowych dla dorosłych oraz uczestnictwo w specjalnie dla nich organizowanych letnich rekolekcjach oazowych (katowice.oaza.pl/dorosli)².

Ankieta obejmowała sześć pytań otwartych, odnoszących się do rozumienia i przeżywania przez respondentów natury życia chrześcijańskiego:

- (1) Co to znaczy być chrześcijaninem?
- (2) Czy życie chrześcijańskie różni się od zwyczajnego życia?
- (3) Jak wygląda relacja między chrześcijaninem a Bogiem?
- (4) Jakie są etyczne obowiązki chrześcijanina?
- (5) Czym dla Ciebie osobiście jest życie chrześcijańskie?
- (6) Czy przeżywałeś swoje życie jako życie chrześcijańskie?

² Specjalne podziękowania należą się ks. Rafałowi Bogackiemu z archidiecezji katowickiej za umożliwienie przeprowadzenia omawianej w niniejszym artykule ankiety wśród uczestników prowadzonych przez niego rekolekcji oazowych dla dorosłych w Kluczborku.

Tak opracowana forma kwestionariusza ankiety zakładała możliwość uzyskania od respondentów wypowiedzi dotyczących różnych aspektów ich osobistego rozumienia i doświadczania życia chrześcijańskiego. Zgodnie z postulatami językoznawstwa kognitywnego podstawowym założeniem ankiety było przekonanie, że konceptualizacja opisywanej rzeczywistości religijnej będzie wymagać od uczestników badania posłużenia się metaforami pojęciowymi. Przeprowadzona w oparciu o zebrany materiał analiza miała na celu uzyskanie odpowiedzi na pytania o to, jakie domeny źródłowe występują w metaforach życia chrześcijańskiego w wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych, które z tych domen dominują, a które pojawiają się sporadycznie oraz jakie korelaty językowe zostały wykorzystane przez respondentów w celu wyrażenia metaforycznej konceptualizacji badanego pojęcia. Ważnym pytaniem badawczym jest także to, na ile kontekst pojęciowo-poznawczy „Drogowskazów”, wokół których zbudowana jest duchowość i formacja Ruchu Światło-Życie, wpływa na metaforyczne postrzeganie natury życia chrześcijańskiego przez dorosłych uczestników ruchu oazowego.

Podczas spotkania z rekolektantami ankietę wypełniło 25 osób, co stanowiło pełną liczbę uczestników turnusu rekolekcyjnego. Choć nie jest to imponująca liczba respondentów, uzyskano w ten sposób 150 krótkich wypowiedzi, które zostały poddane analizie jakościowej, polegającej na identyfikacji korelatów językowych metaforycznej konceptualizacji badanego pojęcia. W jej wyniku udało się wskazać 13 różnych domen źródłowych metaforycznych rzutowań na pojęcie ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE. Najwięcej – 56 razy – odnotowano występowanie metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZYJAŹŃ Z BOGIEM. Na drugim miejscu uplasowała się metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO DROGA, obecna w 33 wypowiedziach udzielonych przez ankietowanych. Na miejscu trzecim znalazła się metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO SŁUŻBA, z liczbą 28 wypowiedzi. Niewiele mniej, bo 27 razy, wystąpiła metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZESTRZEGANIE PRAWA. Metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO SZKOŁA została zidentyfikowana 15 razy. Pozostałe domeny źródłowe, obecne w analizowanym materiale, to DAR (7 wypowiedzi), POJEMNIK (4 wypowiedzi), BYCIE ROŚLINĄ (4 wypowiedzi), PRZYWILEJ (3 wypowiedzi), ŻYCIE RODZINNE (3 wypowiedzi), BUDOWANIE (2 wypowiedzi), WALKA (2 wypowiedzi) oraz PRACA (1 wypowiedź).

ANALIZA WYPOWIEDZI UCZESTNIKÓW REKOLEKCJI

Najczęściej pojawiająca się w przeprowadzonej ankiecie metafora – ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZYJAŹŃ Z BOGIEM – jest widoczna w tych wypowiedziach,

w których pojawiają się bezpośrednie odniesienia do Boga personifikowanego jako PRZYJACIEL lub TOWARZYSZ CHRZEŚCIJANINA:

[Bóg to] Pan i **przyjaciel, towarzysz na wieczność**.³

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem jest] jak **miłość przyjaciela z przyjacielem**, towarzyszenie serca przy sercu.

Relacja chrześcijanina z Bogiem jest określana jako relacja *osobowa, bliska, przyjacielska*. Mowa o relacji *opartej na wzajemnej miłości, zaufaniu, o słuchaniu siebie nawzajem, prowadzeniu rozmowy czy dialogu z Bogiem, odpowiadaniu na miłość Jezusa*:

[Etyczne obowiązki chrześcijanina] wypływają z **relacji osobowej z Bogiem**.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem] powinna dążyć do **relacji opartej na wzajemnej miłości, zaufaniu**.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem to] **słuchanie siebie nawzajem (dialog), otwartość na siebie, brak lęku, zaufanie**.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem] jest **relacją bliską, przyjacielską, osobową**. Bóg chrześcijan jest **Bogiem-Osobą**, a nie ideą.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem to] nieustanna myśl o Bogu, **rozmowa z Bogiem**.

[Życie chrześcijańskie] jest z potrzeby serca **odpowiedzią na miłość Jezusa**.

Chrześcijanin, według respondentów, *przyjaźni się z Bogiem, zaprasza Go do swojego życia, polega na Bogu, powierza swoje sprawy Jemu, zwraca się do Boga, by się wyzalić i prosić o pomoc*:

Chrześcijanin **przyjaźni się z Bogiem**. Bóg jest **obecny** w jego życiu. Chrześcijanin **zaprasza Boga** do każdego aspektu swojego życia.

Chrześcijanin wie, że może **polegać na Bogu** i może mieć pokój w sercu, kiedy wszystkie sprawy Jemu poleca.

[Chrześcijanin] swoje codzienne sprawy **powierza Jemu**.

W każdej sytuacji **możemy się do Niego zwrócić, poprosić o pomoc, wyzalić się**.

Konceptualizacja życia chrześcijańskiego jako życia w przyjaźni z Bogiem, jak zresztą każdej więzi międzyosobowej, jest oparta na schemacie wyobrażeniowym WIEZI lub POWIĄZANIA (Kominek 286-287). Ankietowani mówią zatem

³ Pogrubiona czcionka w przykładach z ankiet została dodana przez autora artykułu w celu ułatwienia czytelnikom identyfikacji korelatów leksykalnych omawianych metafor pojęciowych.

o *serdecznej więzi* człowieka z Bogiem, *życiem z Nim*, o *relacji bliskości* czy też o relacji, która jest *bezpośrednia i nieprzerwana*, o *zjednoczeniu z Chrystusem*, a nawet o *funkcjonowaniu przesiąkniętym Bogiem*:

[Życie chrześcijańskie jest] **serdeczną więzią** z Bogiem.

[Życie chrześcijańskie] to doświadczenie **życia z Bogiem**, które przemienia wszystkie sfery mojego życia.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem] jest to **relacja bliskości**.

Bóg jest **Bogiem bliskim**.

Relacja ta jest **bezpośrednia i nieprzerwana**, oczywiście pielęgnowana w odpowiedni sposób, np. przez modlitwę.

Życie chrześcijańskie dla mnie osobiście jest byciem, trwaniem w łasce uświęcającej, **w ścisłym zjednoczeniu z Jezusem Chrystusem**.

[Moje decyzje] kształtują ogólny wymiar mojego **funkcjonowania, przesiąkniętego Bogiem**.

Dominująca częstotliwość występowania metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZYJAŻŃ Z BOGIEM w analizowanym materiale wydaje się mieć silny związek z kontekstem poznawczo-pojęciowym „Drogowskazów Nowego Człowieka”, w których relacja z Jezusem Chrystusem jest wymieniona na pierwszym miejscu. Mowa w nich o tym, że Chrystus jest Panem i Zbawicielem oazowicza i to Jemu powierza on swoje życie, z Nim spotyka się podczas liturgii i o Nim daje świadectwo przy każdej okazji.

Kolejna co do częstotliwości występowania w przeprowadzonej ankiecie metafora to rzutowanie ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO DROGA. Zdaniem Tomasza P. Krzeszowskiego (267-268) metafora DROGI lub PODRÓŻY, obok metafory TRANSAKCJI HANDLOWEJ oraz PRZESTRZEGANIA PRAWA, stanowi jedną z trzech fundamentalnych metafor etyki chrześcijańskiej. Jak zaznacza w swoich rozważaniach Olaf Jäkel (63-77), metafora ta występuje powszechnie w dyskursie chrześcijańskim, pomagając w konceptualizacji doświadczenia życia chrześcijańskiego, w którym Bóg jest metaforycznie rozumiany jako PRZEWODNIK, ludzie jako WĘDROWCY, etyczne postępowanie jako PORUSZANIE SIĘ NAPRZÓD, a grzech jako UPADEK lub SCHODZENIE Z WŁAŚCIWEJ DROGI. Niekiedy zatem w udzielonych przez ankietowanych odpowiedziach pojawiają się bezpośrednie odniesienia do *drogi*:

[Życie chrześcijańskie] to jest mój styl i pomysł na życie, nie znam innej **drogi życia**.

Staram się **iść drogą** człowieka w Kościele.

Częściej jednak ta metafora uwidacznia się w użyciu korelatów leksykalnych,

dotyczących przemierzania drogi: mowa o *pójściu za Jezusem, naśladowaniu Go, dążeniu ku Bogu, niestaniu w miejscu, poruszaniu się pod prąd*:

[Życie chrześcijańskie] znaczy, że spotkało się Pana Jezusa i **poszło się** za Nim.

[Być chrześcijaninem to] w każdej sytuacji i środowisku po prostu **naśladować** Jezusa Chrystusa.

Życie chrześcijańskie jest dla mnie nieustannym **dążeniem** ku Bogu i Królestwu Niebieskiemu.

Życie chrześcijańskie **nie pozwala stać w miejscu**.

[Życie chrześcijańskie to] życie **pod prąd**, wbrew powszechnym prądom i modom.

Ponadto respondenci piszą, że to Bóg – rozumiany metaforycznie jako PRZEWODNIK – *prowadzi* ich w życiu, a oni sami zaś *niosą Bożą radość*:

Dla mnie to oddanie się całkowite Bogu, zawierzenie w każdej sytuacji życia i wiara, że **Bóg prowadzi mnie**.

Życie chrześcijańskie to świadectwo i **niesienie Bożej radości**.

Zgodnie ze schematem wyobraźniowym ŹRÓDŁO-ŚCIEŻKA-CEL, który stanowi podstawę pojęciową w metaforze DROGI czy też PODRÓŻY (Kominek 214-215), w ankietach pojawiają się takie korelaty leksykalne, jak *dochodzenie* (do świętości) czy *zbliżanie się* (do Boga):

[Życie chrześcijańskie] to proces **dochodzenia do świętości**.

Ponieważ staram się działać i rozwijać w wspólnotach religijnych, dzięki nim **zbliżam się do Boga**.

Z kolei schematy GÓRA-DÓŁ oraz RÓWNOWAGA, nieodzownie związane z doświadczeniem przemieszczania się po ścieżce (Kominek 235-238), pojawiają się, kiedy mowa u grzechu i nawróceniu, konceptualizowanych jako *upadki* i *powstawanie z nich* podczas pokonywania drogi życia chrześcijańskiego:

Chociaż jestem człowiekiem słabym i grzesznym, ciągle **upadającym**, to jakoś staram się cały czas **powstawać**, zaczynać od nowa.

Na częste występowanie metafory DROGI w wypowiedziach uczestników rekolacji oazowych wpływ może mieć fakt, że metafora ta jest wyraźnie obecna w tekście „Drogowskazów Nowego Człowieka”. Mowa w nich o Chrystusie, który jest *Drogą* do Ojca, *naśladowaniu* Niepokalanej oraz Chrystusowego krzyża, Kościele, który jest *pielgrzymującym* ludem Bożym, życiu dziecka Bożego *skierowanego* w miłości i posłuszeństwie ku Ojcu czy o *pójściu* za Słowem Bożym.

Nie można pominąć faktu, że także już sama nazwa „Drogowskazy” wskazuje na rozumienie natury życia chrześcijańskiego jako swego rodzaju podróży.

Metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO SŁUŻBA, która znalazła się na trzecim miejscu w wynikach przeprowadzonej ankiety, jest wyrażana za pomocą takich korelatów leksykalnych, które z jednej strony wskazują na personifikację Boga jako *Pana*, wydającego chrześcijanom pewne *nakazy* i przedstawiającego *swoją wolę*, a z drugiej – opisują chrześcijan jako tych, którzy *oddają się Bogu* jak sługa swojemu panu, *zgadzają się z Jego wolą* i *wypełniają ją, słuchają Go* i *podporządkowują się Jemu w relacji zależności*:

Chrystus jest moim **Panem** i Zbawicielem.

Staram się, by moje życie było w 100% zgodne z **nakazami Jezusa**.

Jestem chrześcijaninem to całe moje życie, codziennie **oddawać się Bogu i zgadzać się z Jego wolą**.

[Życie chrześcijańskie jest] **wypełnianiem woli Boga** w moim życiu.

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem] jest także **relacją zależności** – człowiek **podporządkowuje** swoje życie słowu Boga, którego stara się **słuchać**.

Oprócz tego, według ankietowanych rekolektantów, chrześcijanin *służy innym* ludziom, niejako na wzór Jezusa, który sam tak właśnie czynił w swoim życiu:

[Życie chrześcijańskie] jest nastawione na **czynienie swojego życia darem dla innych**, ponieważ **tak żył Jezus, był sługą**.

Być chrześcijaninem to nic innego jak **służyć innym**.

Ideał służby w życiu chrześcijańskim jest wyraźnie wskazany w „Drogowskazach Nowego Człowieka”, w których mowa o tym, że osoba ludzka może odnaleźć się w pełni przez *bezinteresowny dar z siebie* dla Boga i bliźnich, o *nakazie* Pana, kiedy chodzi o dawanie świadectwa słowa i życia, o *służbie* w zgromadzeniu liturgicznym, która jest przywilejem i radością, a także o potrzebie *bezinteresownej służby* – diakonii, która polega na *służbie* wspólnocie Kościoła oraz wszystkim braciom na wzór Syna Człowieczego. Tak sformułowane zasady ruchu oazowego bez wątpienia mają wpływ na metaforyzację natury życia chrześcijańskiego właśnie jako SŁUŻBY.

Konceptualizacja życia chrześcijańskiego jako PRZESTRZEGANIA PRAWA została zidentyfikowana w tych wypowiedziach uczestników ankiety, którzy odnieśli się do konieczności *przestrzegania prawa, obowiązków i norm moralnych* w realizacji życia chrześcijańskiego, ale mówili także o *życiu według przykazań Bożych, dekalogu, zasad z Pisma Świętego, ośmiu błogosławieństw*, o których nauczał

Chrystus (zob. Mt 5,3-10), czy też nowotestamentalnego *przykazania miłości Boga i bliźniego* (zob. Mt 22,37-40):

Życie chrześcijańskie wymaga **przestrzegania określonych praw, obowiązków i norm moralnych**.

[Być chrześcijaninem] to znaczy **żyć według przykazań** Bożych.

Staram się **żyć według dekalogu**.

[Etyczne obowiązki chrześcijanina to] życie **zgodne z Dekalogiem, 8 błogosławieństwami**, a streszczające się w **przykazaniu miłości Boga i bliźniego**.

Być chrześcijaninem oznacza **żyć zgodnie z zasadami zapisanymi na kartach Pisma Świętego**.

Jak sugeruje Tomasz P. Krzeszowski (264-267), metaforyka oparta na domenie PRZESTRZEGANIA PRAWA stanowi bardzo ważny sposób konceptualizacji etycznego wymiaru życia chrześcijańskiego. Zgodnie z takim rzutowaniem metaforycznym Bóg w dyskursie religijnym jest często ujmowany jako SĘDZIA, Jego przykazania jako PRAWO, zaś ZŁAMANIE BOŻEGO PRAWA to grzech. Pomimo to w tekście „Drogowskazów” nie ma mowy o *przestrzeganiu przykazań*. Być może w przypadku tej metafory życia chrześcijańskiego większą rolę odegrał kontekst pojęciowy związany ze słowami Pisma Świętego lub z religią chrześcijańską jako taką, w której to właśnie przykazania Boże czy kościelne stanowią fundamentalne wartości i zasady postępowania wiernych.

Kolejna z analizowanych metafor, ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO SZKOŁA, jest widoczna w języku wypowiedzi ankietowanych rekolektantów, kiedy mówią o tym, że chrześcijanin to *uczeń Chrystusa*, który winien *przestrzegać Jego nauki i żyć tą nauką*:

Być chrześcijaninem to być **uczniem Chrystusa**.

Być chrześcijaninem to wierzyć w Jedyne Boga, **przestrzegać Jego nauki i żyć tą nauką** na co dzień.

Jak piszą respondenci, *nauka przekazana przez Boga* zawarta jest w *Ewangeli*, a chrześcijanin *ślucha Bożego Słowa* i *studiuje* je:

[Być chrześcijaninem to znaczy] żyć Jego **Ewangelią – nauką, którą nam przekazuje**.

Chrześcijanin stara się znaleźć codziennie czas na modlitwę i **studiowanie Słowa Bożego**.

[Życie chrześcijańskie] to chęć i aktywne (i regularne) **śluchanie Bożego Słowa**.

Oprócz Chrystusa w metaforycznej roli NAUCZYCIELA w wypowiedziach ankietowanych pojawia się także Kościół:

[Życie chrześcijańskie to] życie zgodne z tym, czego w swojej mądrości **naucza** Kościół.

Choć w „Drogowskazach Nowego Człowieka” nie ma mowy ani o Chrystusie lub Kościele jako nauczycielach, ani chrześcijanach jako uczniach, to w kontekście Słowa Bożego pojawia się jednak wezwanie do *studiowania Pisma Świętego*. Ten ideał wydaje się mieć odzwierciedlenie w korelatach leksykalnych metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO SZKOŁA, obecnych w analizowanych wypowiedziach oazowiczów.

Pozostałe ze zidentyfikowanych metafor życia chrześcijańskiego nie tylko pojawiają się rzadziej niż te omówione powyżej, ale także są reprezentowane przez mniejszą liczbę korelatów leksykalnych. Na przykład, metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO DAR jest wyrażana jedynie przez zwroty mówiące o tym, że to, co chrześcijanin ma, zostało mu *dane od Boga*:

[Chrześcijanin] wie, że wszystko, co zostało stworzone i co ma, zostało stworzone i **dane od Boga**.

W zasadzie niska częstotliwość występowania tej metafory nie powinna dziwić, biorąc pod uwagę fakt, że tego typu zwroty nie pojawiają się w „Drogowskazach” prawie wcale. Jedynie o Duchu Świętym mówi się, że chrześcijanin *otrzymuje* Go dzięki Chrystusowi, ale brak podobnych odniesień do innych aspektów życia chrześcijańskiego.

Z kolei metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO BYCIE ROŚLINĄ jest widoczna tylko w tych wypowiedziach, w których mowa o *wzrastaniu* w życiu chrześcijańskim:

[Życie chrześcijańskie] jest okazją do **ciągłego wzrastania**.

W tekście „Drogowskazów” o *wzrastaniu* jest mowa tylko raz, w kontekście uczestnictwa chrześcijan w życiu Kościoła, co pewnie uzasadnia niewielką liczbę przykładów na użycie tej metafory.

Następnie metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO POJEMNIK pojawia się jedynie tam, gdzie mowa o życiu *pełnym*, na przykład radości, miłosierdzia, nadziei, ale też trudności:

Powinno to być życie **pełne** radości i miłosierdzia.

[Życie chrześcijańskie jest] **pełne** nadziei, bo [chrześcijanin] wie, że życie się tu na ziemi nie kończy.

[Życie chrześcijańskie] jest to życie **pełne** trudności.

Co ciekawe, w „Drogowskazach Nowego Człowieka” brak zwrotów, które w jakikolwiek sposób mogłyby wskazywać na tę metaforę życia chrześcijańskiego. W tym przypadku trudno przypisać jej pojawienie się w odpowiedziach udzielonych przez uczestników rekolekcji oazowych kontekstowi poznawczo-pojęciowemu Ruchu Światło-Życie. Można jednak domniemywać, że wpływ na taki sposób pojmowania życia chrześcijańskiego przez ankietowanych może mieć obecna w kulturze i języku konceptualizacja życia jako takiego, które bywa opisywane metaforycznie między innymi właśnie jako *POJEMNIK* (Kuczok, *Precious Possession* 159-162).

Przykładami metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO ŻYCIE RODZINNE mogą być te wypowiedzi, w których Bóg nazywany jest *Ojcem*, a Kościół – *domem* chrześcijanina:

Bóg jest moim **Ojcem** i Stwórcą, jedynym punktem odniesienia.

Kościół jest moim **domem**.

Niska częstotliwość występowania metafory życia chrześcijańskiego opartej na domenie źródłowej ŻYCIE RODZINNE w analizowanym materiale może nieco dziwić w kontekście uwag Lakoffa i Johnsona (*Philosophy in the Flesh* 313-316; 318-321), którzy upatrują w takiej metaforyce ważny model konceptualizacji etyki chrześcijańskiej. W jej świetle Bóg jest ukazywany raz jako *SUROWY OJIEC*, wymagający posłuszeństwa od swoich dzieci, a kiedy indziej jako *OPIEKUŃCZY RODZIC*, troszczący się o swoje dzieci z pełną poświęcenia miłością. Choć metafora ŻYCIA RODZINNEGO pojawiła się w uzyskanych wypowiedziach zaledwie kilka razy, jest ona także obecna w „Drogowskazach”, gdzie mowa o narodzeniu się na nowo do życia *dziecka Bożego* dzięki Duchowi Świętemu czy o Kościele jako *braterskiej* wspólnoty.

Metafora ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZYWILEJ pojawia się w bezpośrednich określeniach życia chrześcijańskiego jako *przywileju*:

[Życie chrześcijańskie] jest też **ogromnym przywilejem**.

W „Drogowskazach” słowo *przywilej* pojawia się dwukrotnie – jest nim dla chrześcijanina modlitwa oraz uczestnictwo w liturgii.

Korelatami metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO WALKA w wypowiedziach respondentów są zwroty opisujące walkę wewnętrzną (*prowadzę walkę*) czy też wyrażające konieczność obrony wiary (*bronić odważnie swojej wiary*):

Ciągle **prowadzę walkę** między ‘starym człowiekiem’ a ‘nowym człowiekiem’.

[Obowiązkiem chrześcijanina jest] **bronić odważnie** swojej wiary i poglądów.

Metafora oparta na domenie źródłowej WALKI zakłada wykorzystanie schematu wyobrazeniowego SIŁY i, zdaniem Andrzeja Kominka (324-332), jest często wykorzystywana w konceptualizacji konfrontacji dobra i zła etycznego. Niestety, brak tego typu określeń w „Drogowskazach Nowego Człowieka” – w tym przypadku na wybór tego typu metafor życia chrześcijańskiego wpływ mógł mieć szerszy kontekst pojęciowo-poznawczy związany z moralnością chrześcijańską.

Dwie ostatnie metafory – ŻYCIE CHRZEŚCJAŃSKIE TO BUDOWANIE ORAZ ŻYCIE CHRZEŚCJAŃSKIE TO PRACA – widoczne są w analizowanych wypowiedziach w odniesieniach do *budowania* relacji między chrześcijaninem i Bogiem bądź do *pracy nad sobą* w życiu chrześcijańskim:

[Relacja między chrześcijaninem a Bogiem] jest czymś co **zbudowane jest na Skale Jezusie**.

[Życie chrześcijańskie jest] **pracą nad sobą**.

Podobnie jak w przypadku metafory WALKI, także i te dwie metafory życia chrześcijańskiego nie są obecne w „Drogowskazach”, gdzie brak jakichkolwiek odniesień do ideałów budowania czy pracy, czy to nad sobą, czy też w kontekście innych aspektów doświadczenia chrześcijańskiego. W tych przypadkach o wyborze takich metafor także mógł zdecydować szerszy kontekst pojęciowo-poznawczy, związany z religią chrześcijańską w ogóle, ale niekoniecznie z samym Ruchem Światło-Życie i jego duchowością.

Warto zauważyć, że niekiedy w zebranych materiale ta sama wypowiedź jest oparta na więcej niż jednej metaforze, które w niej współistnieją i przenikają się wzajemnie w procesie konceptualizacji natury życia chrześcijańskiego. Na przykład w zamieszczonych poniżej przykładach pojawiają się razem domeny źródłowe PRZYJAŹNI Z BOGIEM (*mieć relację z Bogiem*), DROGI (*chęć dążenia do doskonałości*), SŁUŻBY (*wypełnianie woli Bożej*) oraz PRZESTRZEGANIA PRAWA (*przestrzeganie przykazań*):

[Być chrześcijaninem] to znaczy **mieć relację z Bogiem**, z której wypływają dobre uczynki, miłość i **chęć dążenia do doskonałości**.

Według mnie bycie chrześcijaninem polega na **wypełnianiu woli Bożej i przestrzeganiu przykazań**.

PODSUMOWANIE

Przedstawione w niniejszym artykule badanie ankietowe pokazuje, że konceptualizacja natury życia chrześcijańskiego w wypowiedziach uczestników oazy dla dorosłych oparta jest na metaforze pojęciowej, dla której udało się zidentyfikować aż 13 różnych domen źródłowych. Wśród nich są takie, które dominują i często się powtarzają w analizowanym materiale, jak na przykład PRZYJAŻŃ z BOGIEM, DROGA, SŁUŻBA czy PRZESTRZEGANIE PRAWA. Te metafory są także wyrażane poprzez największą liczbę urozmaiconych korelatów leksykalnych. Są jednak także i takie domeny źródłowe, które pojawiły się zaledwie kilka razy, jak na przykład POJEMNIK, BYCIE ROŚLINA, PRZYWILEJ, ŻYCIE RODZINNE, BUDOWANIE, WALKA oraz PRACA, którą zaobserwowano tylko jeden raz. Słownictwo wskazujące na te metafory w wypowiedziach dorosłych oazowiczów jest raczej ubogie, ograniczone do kilku powtarzających się zwrotów.

Istotną sprawą, na którą warto zwrócić uwagę, jest fakt, że można wskazać na zależność metafor życia chrześcijańskiego, obecnych w wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych, od kontekstu pojęciowo-poznawczego ideałów Ruchu Światło-Życie, opisanych w „Drogowskazach Nowego Człowieka”. Ten kontekst toruje drogę dla konkretnych metafor wspólnie z kontekstem doświadczeń czuciowo-motorycznych, odzwierciedlonych w przedpojęciowych schematach wyobrażeniowych oraz z kontekstem sytuacyjnym, odwołującym się do rozmaitych doświadczeń kulturowych. Jak się okazuje, metafory pojawiające się z największą częstotliwością, takie jak ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZYJAŻŃ z BOGIEM (56 przypadków), DROGA lub PODRÓŻ (33 przypadki) oraz SŁUŻBA (28 przypadków) zajmują istotne miejsce pośród zasad, które są ważne dla chrześcijan związanych z ruchem oazowym. W sformułowaniach przedstawionych w „Drogowskazach” można także znaleźć wyrażenia, które mogą stanowić kontekst pojęciowy dla takich domen źródłowych, zidentyfikowanych w badanym materiale, jak SZKOŁA, BYCIE ROŚLINA, PRZYWILEJ oraz ŻYCIE RODZINNE. Niemniej jednak w tekście „Drogowskazów” nie pojawia się nic, co mogłoby uzasadniać wysoką częstotliwość używania metafory ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE TO PRZESTRZEGANIE PRAWA (27 przypadków). Podobnie rzecz ma się z takimi domenami źródłowymi, jak BUDOWANIE, WALKA oraz PRACA. Najwyraźniej obecność tych metafor życia chrześcijańskiego jest torowana przez szerszy kontekst pojęciowo-poznawczy dyskursu chrześcijańskiego, związany na przykład z tekstami biblijnymi lub z wpływem innych ruchów katolickich czy szkół duchowości. Nie można też wykluczyć wpływu dodatkowych treści, które pojawiają się w Ruchu Światło-Życie jako rozwinięcie podstawowych zasad, wcho-

dających w skład „Drogowskazów”. Ponadto w przypadku domeny źródłowej POJEMNIK kontekstu należy upatrywać nawet poza dyskursem religijnym, w metaforyzacji pojęcia ŻYCIE w języku ogólnym.

Chociaż przeprowadzona analiza dostarczyła wielu ciekawych spostrzeżeń na temat konceptualizacji natury życia chrześcijańskiego wśród dorosłych uczestników rekolekcji Ruchu Światło-Życie, z pewnością warto byłoby rozszerzyć zakres badania o większą liczbę respondentów, a przedstawione w niniejszym artykule badanie potraktować jako badanie pilotażowe, skupiające się na wykazaniu zasadności przeprowadzenia szerszych badań nad rolą kontekstu pojęciowo-poznawczego w metaforach obecnych w dyskursie religijnym. Z jednej strony przeprowadzenie przygotowanej ankiety na większej próbie badawczej pozwoliłoby dokonać weryfikacji wiarygodności danych uzyskanych do tej pory, omawianych w niniejszym artykule. Z drugiej zaś strony pozwoliłoby to rozszerzyć prowadzoną analizę o dane ilościowe, uwzględniające takie czynniki, jak wiek czy płeć respondentów, tym bardziej że przedział wieku uczestników Oazy dla dorosłych może być bardzo szeroki. Co więcej, przedstawione wyniki badania przeprowadzonego wśród osób z ruchu oazowego mogłyby stanowić doskonały punkt wyjścia do analiz porównawczych na temat metafor życia chrześcijańskiego, obecnych w wypowiedziach osób związanych z innymi ruchami i wspólnotami katolickimi, jak również osób wierzących niez zaangażowanych w żadne tego typu organizacje kościelne. Można domniemywać, że zgodnie z przedstawionymi propozycjami z zakresu teorii metafory pojęciowej, specyficzny kontekst pojęciowo-poznawczy doświadczenia religijnego tych osób będzie wpływać na wybór innych domen źródłowych oraz różną ich częstotliwość w konceptualizacji natury życia chrześcijańskiego.

BIBLIOGRAFIA

- Barcelona, Antonio. „The Cognitive Theory of Metaphor and Metonymy.” *Metaphor and Metonymy at the Crossroads. A Cognitive Perspective*, red. Antonio Barcelona, Mouton de Gruyter, 2000, ss. 1-28.
- Biblia Tysiąclecia. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, wyd. 4, Pallottinum, 1983.
- Blachnicki, Franciszek. *Charyzmat „Światło-Życie”. Teksty podstawowe*, red. Grażyna Wilczyńska, wyd. 2, Światło-Życie, 1996.
- „Drogowskazy Nowego Człowieka”, www.oaza.pl/drogowskazy-nowego-czlowieka/. Dostęp: 13.05.2022.
- Evans, Vyvyan. *Leksykon językoznawstwa kognitywnego*. Tłum. Magdalena Buchta, Małgorzata Cierpisz, Joanna Podhorodecka, Agnieszka Gicala i Justyna Winiarska. Universitas, 2009.

- Herbut, Józef. „Język religijny. Aspekt filozoficzny”. *Encyklopedia katolicka*. T. 8. TNKUL, 2000, kol. 16-18.
- Jäkel, Olaf. „How can Mortal Man Understand the Road he Travels? Prospects and Problems of the Cognitive Approach to Religious Metaphor”. *The Bible through Metaphor and Translation. A Cognitive Semantic Perspective*, red. Kurt Feyaerts, Peter Lang, 2003, ss. 55-86.
- Johnson, Mark. *The Body in the Mind. The Bodily Basis for Meaning, Imagination, and Reason*, The University of Chicago Press, 1987.
- Katechizm Kościoła katolickiego*. Pallottinum, 1994.
- Kominek, Andrzej. *Metafory prawa moralnego w dyskursie religijno-etycznym. Studium lingwistyczno-kognitywne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego, 2009.
- Kövecses, Zoltán. „Conceptual metaphor theory: Some new proposals”. *LaMiCuS*, nr 1(1), 2017, ss. 17-32.
- Kövecses, Zoltán. *Extended Conceptual Metaphor Theory*. Cambridge UP, 2020.
- Kövecses, Zoltán. *Metaphor in Culture. Universality and Variation*. Cambridge UP, 2005.
- Krzyszowski, Tomasz P. *Angels and Devils in Hell. Elements of Axiology in Semantics*. Energeia, 1997.
- Kuczok, Marcin. „Precious Possession, War or Journey? Conceptual Metaphors for Life in American English, Hungarian, and Polish”. *Various Dimensions of Contrastive Studies*, red. Bożena Cetnarowska, Marcin Kuczok i Marcin Zabawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2016, ss. 157-170.
- Kuczok, Marcin. *The Conceptualisation of the Christian Life in John Henry Newman's Parochial and Plain Sermons*. Cambridge Scholars Publishing, 2014.
- Lakoff, George. „Contemporary Theory of Metaphor”. *Metaphor and Thought*, red. Andrew Ortony, Cambridge UP, 1993, ss. 202-251.
- Lakoff, George, i Mark Johnson. *Metafory w naszym życiu*. Tłum. Tomasz P. Krzyszowski. Państwowy Instytut Wydawniczy, 1988.
- Lakoff, George i Mark Johnson. *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. Basic Books, 1999.
- Langacker, Ronald W. *Concept, Image, and Symbol. The Cognitive Basis of Grammar*. Mouton de Gruyter, 1990.
- Liégé, Pierre A., *What is Christian Life?* Tłum. A. Manson. Hawthorn Books, 1961.
- Newman, John H. *Parochial and Plain Sermons*. T. 1-8. Ignatius Press, 1997.
- Richardson, Peter, Charles M. Mueller i Stephen Pihlaja. *Cognitive Linguistics and Religious Language: An Introduction*. Routledge, 2021.
- Ruch Światło-Życie Archidiecezji Katowickiej*, katowice.oaza.pl. Dostęp: 06.05.2022.
- Skrobak, Izabela. „Rola metafory w opisie doświadczenia religijnego.” *Język doświadczenia religijnego*, t. 1, red. Grzegorz Cyran i Elżbieta Skorupska-Raczyńska, Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 2008, ss. 75-86.
- Wilkoń, Aleksander. *Spójność i struktura tekstu. Wstęp do lingwistyki tekstu*. Universitas, 2002.
- Zdunkiewicz-Jedynak, Dorota. *Wykłady ze stylistyki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008.

METAFORYCZNA KONCEPTUALIZACJA
NATURY ŻYCIA CHRZEŚCIJAŃSKIEGO
W WYPOWIEDZIACH UCZESTNIKÓW
REKOLEKCJI OAZOWYCH DLA DOROSŁYCH

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest analiza konceptualizacji natury życia chrześcijańskiego w wypowiedziach uczestników rekolekcji oazowych dla dorosłych. Zgodnie z założeniami semantyki kognitywnej, w konceptualizację sfery religijnej, w tym także w pojęcie ŻYCIE CHRZEŚCIJAŃSKIE, wpisane są metafory pojęciowe. Uczestnicy rekolekcji oazowych to osoby zaangażowane w katolicki Ruch Światło-Życie, a zatem ludzie wierzący i posiadający doświadczenie życia chrześcijańskiego. Ich wypowiedzi zostały uzyskane za pomocą ankiety, zawierającej pytania otwarte, dotyczące rozumienia i przeżywania przez nich wiary. W ramach analizy badanych wypowiedzi dokonano identyfikacji obecnych w nich domen źródłowych metafor życia chrześcijańskiego, wytypowano najpopularniejsze i najrzadsze z nich, a także wskazano korelaty leksykalne, za których pomocą respondenci wyrażali metaforyczną konceptualizację natury życia chrześcijańskiego. Szczególną uwagę zwrócono na kontekst pojęciowo-poznawczy Ruchu Światło-Życie, który, zgodnie z najnowszymi teoriami na temat metafory pojęciowej, odgrywa znaczącą rolę w torowaniu drogi dla metafor w dyskursie.

Słowa kluczowe: życie chrześcijańskie; konceptualizacja; metafora pojęciowa; kontekst pojęciowo-poznawczy

THE METAPHORICAL CONCEPTUALISATION
OF THE NATURE OF CHRISTIAN LIFE
IN QUESTIONNAIRE ANSWERS FROM PARTICIPANTS
IN OASIS RETREATS FOR ADULTS

Summary

The aim of the present paper is to analyse the conceptualisation of the nature of the Christian life from questionnaire answers provided by participants in Oasis Retreats for adults. In line with the assumptions of cognitive semantics, the conceptualisation of the religious sphere, including the notion of CHRISTIAN LIFE, is based on conceptual metaphors. Participants in Oasis Retreats are people involved in the Catholic Light-Life Movement, which means that they are believers who have the experience of living a Christian life. Their answers were collected by means of a questionnaire containing open questions which concerned their understanding and experience of faith. The analysis of the answers studied involved identifying the source domains of the metaphors for CHRISTIAN LIFE, presenting the most and the least popular of them, and showing the lexical correlates used by the respondents to express their metaphorical conceptualisation of the nature of Christian life. Special attention was drawn to the conceptual-cognitive context of the Light-Life Movement that, in line with the latest theories concerning conceptual metaphor, plays a significant role in triggering the use of metaphors in discourse.

Keywords: Christian life; conceptualisation; conceptual metaphor; conceptual-cognitive context